

Mestna občina
Ljubljana

Mestni svet

**Svetniški klub
Levica**

Krekov trg 10
1000 Ljubljana
telefon: 01 306 10 16
faks: 01 306 12 06
levica@ljubljana.si
www.ljubljana.si

Številka: 90000-10/2020-21

Datum: 19. 10. 2020

k 2. točki

Mestni svet
Mestne občine Ljubljana
Mestni trg 1
1000 Ljubljana

Zadeva: Ponovna postavitve kipa feldmaršala Radetzkega v Ljubljani

V skladu s 97. členom Poslovnika Mestnega sveta MOL v Svetniškem klubu Levica naslavljamo na župana MOL svetniško vprašanje in pobudo ter prosimo za pisni odgovor.

Mestna občina Ljubljana namerava ponovno postaviti kip feldmaršala Josefa Radetzkega pred Tivolskim gradom. Josef Radetzky je bil feldmaršal avstrijskega cesarstva, ki je porazil italijansko vojsko, ki si je prizadevala za neodvisnost Italije. Kip v naravni velikosti, ki prikazuje prav ta trenutek, so postavili leta 1880 pred Tivolskim gradom, potem ko je bil pred tem leta v mestni hiši in so zanj iskali ustrezen prostor. Radetzkyemu je cesar Franc Jožef namreč leta 1852 podelil grad Tivoli, on pa je uredil park in ga odprl javnosti. Po razpadu Avstro-Ogrske in ustanovitvi Kraljevine Jugoslavije leta 1918 je bil kip odstranjen. Vse to so znana zgodovinska dejstva, objavljena v mnogih člankih in publikacijah, zgodovina Tivolija pa je prav nedavno dobila še novo odlično monografijo.

Na mestu nekdanjega kipa maršalu danes stoji samo še podstavek, ki tako tudi simbolno kaže na zgodovino prostora. Tivolski grad je v osemdesetih letih 20. stoletja postal Mednarodni grafični likovni center, ki med drugim prireja znameniti ljubljanski grafični bienale, zato ta podstavek občasno predstavlja tudi točko različnih umetniških intervencij. Na prazni podstavek pa ne bo postavljen originalni spomenik, ki ga hrani Mestni muzej in bo tam tudi ostal, temveč njegova bronasta kopija. Ta izjemno kontroverzna poteza žal pred odločitvijo ni doživela nobene javne razprave. Sprožiti bi jo morali pobudniki ponovne postavitve spomenika, tako pa je strokovna javnost, ki jo je novica presenetila, sama organizirala okroglo mizo v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije, na kateri so strokovnjaki razpravljali o (ne)smiselnosti (ponovnega) postavljanja spomenikov.

Vojskovodja Radetzky predstavlja imperialistično preteklost te regije. Narodna emancipacija proti monarhiji pa predstavlja pomemben del naše zgodovine in kolektivne zavesti. Umetnostna zgodovinarica izred. prof. dr. Beti Žerovc je ob tem povedala: »Zato tudi v tem primeru ni bistveno, kaj je Radetzky dobrega storil za Ljubljano ali naše dežele, bistveno je, da ugotovimo, kaj pomeni ponovna postavitve avstrijskega spomenika in s tem restitucija dela zgodovine, ki je do slej ždela v muzeju, za nas danes in v tem trenutku.« (Tina Lešničar, Ali lahko spomeniki zastarajo?, Delo, 9. 10. 2020)

Vsaka postavitve spomenika je politično dejanje. Kaj nam govori kip feldmaršala Josefa Radetzkega, ki ga MOL namerava leta 2020 ponovno postaviti v Tivolskem gradu? V letu, ko obeležujemo stoto obletnico koroškega plebiscita, ko smo izgubili del ozemlja in prebivalstva Avstriji. Kakšno sporočilo pošiljamo koroškim Slovencem s postavitvijo imperialističnega vojskovodje ob 65. obletnici podpisa

Avstrijske državne pogodbe (ADP), a se na avstrijskem Koroškem še vedno dogaja nespoštovanje manjšinskih pravic zamejskih Slovencev in neuresničevanje ADP, na kar redno opozarjajo tudi zamejska združenja (na udaru so manjšinski mediji, neustrezna je finančna podpora za delovanje narodne skupnosti, reforma dvojezičnega šolstva, uporaba slovenskega jezika na uradih in sodiščih, Slovenska študijska knjižnica v Celovcu, sramoten je problem dvojezičnih krajevnih tabel, zaradi katerih se Koroške Slovence celo sodno preganja...)?

Zgodovina Ljubljane se je pogosto brisala tudi preko uničevanja in odstitve spomenikov. Tega je bilo zelo veliko – od spomenikov kralja Petra Karadžordževića, eden je stal prav pred mestno hišo, pa kralja Aleksandra Karadžordževića, Franca Jožefa, maršala Tita in tako dalje. Gotovo bi bilo drugače, če bi spomenik bil že ves čas na tem mestu, a dejstvo je, da je bil odstranjen; in zato terja to od nas povsem drugačen razmislek.

Spomina na preteklost v zavest ne moremo kar vgrajevati s ponovno postavitvijo že odstranjenih kipov, saj je – tako kot je bila politična gesta njihova odstranitev – to tudi njihova ponovna postavitvev. Ljubljana mora imeti kot glavno mesto najvišje zahteve glede javnega prostora in umeščanja spomenikov. Vsak tovrsten poseg odstira režo zgodovine in mora biti zato podvržen kar najširši javni razpravi, saj se s tem oblikuje dejansko in simbolno podoba mesta. Ne obstaja le spomenik, umetniški portret maršala, ki se ga ponovno postavi. Ponovno se postavi vse, kar je reprezentiral, skupaj s tem, kar takšna gesta predstavlja danes, ko se tovrstni (še stoječi) spomeniki tako ali drugače prevprašujejo v različnih državah sveta. Zato je gesta ponovnega postavljanja spomenikov, ob kateri je bila strokovni javnosti ter prebivalcem in prebivalkam odvzeta tudi možnost javne razprave, enako škodljiva kot njihovo nereflektirano odstranjevanje.

Ohranjati je treba spomin na zgodovino mesta v javnem prostoru, a v javnem prostoru imajo prav spomeniki posebno mesto. Gre za najvišje in najbolj vidno obeleževanje dogodka ali osebnosti ter tega, kar simbolno predstavlja. Po drugi strani nam v Ljubljani primanjkuje imen ulic po zaslužnih ženskah, prav tako druge javne plastike, ki niso spomeniki, ki bi jih ustvarile umetnice (prav v Tivoliju ni nobene; bil je kip Dragice Čadež, ki pa je bil odstranjen zaradi dotrajanosti in nikoli zamenjan).

Komisija za postavitve javnih spomenikov in obeležij je posvetovalno telo župana. Ni dolgo tega, ko je bila proti postavitvi spomenika Borisu Pahorju v istem parku Tivoli, čemur je prav tako nasprotovala strokovna javnost. Kip ima na torbi celo logotip Mladinske knjige, ki je bila pobudnica postavitve. Takrat je župan preslišal strokovno mnenje komisije in dovolil takšen spomenik. Očitno je, da je treba pri nekaterih tako polemičnih posegih v prostor voditi odprt dialog in stvari temeljito razmisliti. Javni prostor je skupni prostor, prostor vseh nas in na njem se oblikuje kolektivna zavest, zato je v njegovo oblikovanje in upravljanje treba vložiti kar največ premisleka.

V Levici sprašujemo MOL, zakaj se je odločila za postavitvev spomenika feldmaršala Radetzkega brez javne razprave. Ali namerava mesto organizirati še kakšne razprave pred postavitvijo spomenika? Kdo bo financiral odlitek spomenika? Ali boste glede na nedavne odzive strokovnjakov ustavili postavitvev spomenika?

Na MOL naslavljamo pobudo, da nemudoma ustavi nameravano postavitvev kipa. Na župana pa naslavljamo tudi pobudo, da pozove komisijo za postavitvev javnih spomenikov in obeležij, da ob vseh tovrstnih polemičnih posegih v prostor najprej organizira temeljito in strokovno javno razpravo.

Tovariški pozdrav,

Milan Jakopovič,
vodja Svetniškega kluba Levica